

1. Už dlhodobo sa aj na Slovensku vedú diskusie na tému obsahu vzdelania a výchovy. V poslednej dobe sa v tejto oblasti sa do značnej miery presadzuje utilitarizmus – predstava, že naše poznanie musí byť predovšetkým využiteľné. K čomu potrebuje dnešný človek dejiny?

2. Historik, rovnako ako iní sociálni vedci, nežije v slonovinovej veži dokonale neutrálnej vedy. Jeho práca je konfrontovaná so „spoločenskou objednávkou“, ktorá sa prejavuje v rôznych podobách. Na jednej strane sa písali dejiny spoločnosťou marginalizovaných a „mlčiacich“ skupín, hlásiacich sa ku slovu a hľadajúcich svoju identitu a svoje korene. Na druhej strane sa generovali vysoko konformné dejiny pritakávajúce panujúcim režimom a ich ideológiám. Každopádne, nielen v prípade týchto dvoch „krajností“ historiografia reaguje na podnety, potreby, výzvy prítomnosti. Sú pre ňu dôležité a poskytujú jej samej ako vede zmysel i legitimitu. Čo od nej dnes „spoločnosť“ očakáva? Aká je spoločenská objednávka a kto je dnes hlavným „objednávateľom“?

3. K akým výzvam a impulzom zvonku (z hľadiska tém a metód) by sa slovenská historiografia nemala obracať chrbtom? Môžete špecifikovať aj konkrétne z oblasti Vašej špecializácie...

4. Internet predstavuje v súčasnosti významné médium komunikácie aj v oblasti historiografie. Aký je Váš názor v tomto smere na kvalitu a obsah slovenského internetu?

BARNABÁŠ VAJDA

(Ad. 1 - 3)

Ad. 1: Ľudia ku každodennému životu dejiny vlastne ani nepotrebujú. Na druhej strane, pomerne veľký záujem o knihy a televízne programy historického charakteru svedčí o tom, že záujem o minulosť a historickú vedu tu predsa len existuje. Skutočné dôvody nepoznám, ale mám dojem, že dnešný človek (a to nielen Slováci a Maďari, resp. nielen obyvatelia Strednej Európy) potrebuje históriu k tomu, aby v minulosti našiel niečo, čo v dnešnej dobe len ťažko nájde, t. j. určitú formu identity. A presne to je to, k čomu aj školská forma historického poznania – podľa mňa nesprávne – sa snaží žiakov nasmerovať: dejiny = identita.

Ad. 2: Myslím si, že hromadná alebo značná spoločenská objednávka voči historikom neexistuje; pre mňa to vyplýva aj z odpovede na prvú otázku. Ak predsa jestvuje nejaká tendencia v spoločnosti, ktorú by sme mohli opísať ako „spoločenskú objednávku“, tak – podľa mňa – v slovenskej spoločnosti sú dve dominantné tendencie. V zmysle primitívnej formy „spoločenskej objednávky“ ľudia očakávajú od historikov legitimáciu svojich „vlastných dejín“, „národnej minulosti“ atď. (primordializmus). Tu je aj odpoveď na najfrekvencovanejších ‘objednávateľov’, ktorými sú politici alebo určitá skupina intelektuálov; a oni sa stávajú ‘objednávateľmi’ skoro vždy v záujme nejakého politického

cieľa. Druhou a trošku vyspelejšou formou „spoločenskej objednávky“ je dopyt po „zaujímavých dejinách“; teda objednávka na dejiny, ktoré sú formulované v zaujímavej forme, ako napr. historická beletria alebo dejepisné interaktívne hry.

Ad. 3: Žiadne tabuizované témy by nemali byť. Treba sa však naučiť vyspelejším formám vzájomnej komunikácie, t. j. nechať priestor aj druhému, vzájomnej empatii atď.

Barnabás Vajda pôsobí na komárňanskej Univerzite J. Selyeho. Zameriava sa na dejiny po r. 1945, hlavne na každodenný život počas studenej vojny. Okrem toho sa špecializuje na didaktiku dejepisu, ktorá v jeho poňatí okrem metodiky vyučovania dejepisu znamená aj určitý profesionálny spôsob artikulácie historických vedomostí pre široké publikum.